

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio secunda. Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

ab ea elicita patet sic: actus poenitentiae est actualis displicentia de peccato commissio, sed talis displicentia est contritio, ergo &c. Confessio autem & satisfactio sunt actus imperati ab ipsa, praevia tamen fide & spe, quae ostendunt per hoc reconciliationem fieri apud Deum. Poenitentia autem ut est sacramentum partes habet, sed ille non sunt contritio & satisfactio proprie loquendo de partibus.

Quod patet primo quadam communi ratione ad utrumque sic: praeter materiam & formam in sacramentis non est dare alias partes proprie dictas, sed contritio & satisfactio non sunt materia neque forma sacramenti poenitentiae. forma enim consistit in verbis absolutionis. Materia vero si qua sit in verbis confessionis quibus poenitens suam conscientiam aperit sacerdoti, ergo contritio & satisfactio non sunt partes sacramenti poenitentiae, proprie loquendo. Specialiter patet hoc de contritione: quia quicquid est de integritate sacramenti, oportet quod sit aliquod sensibile extrinsecum adhibendum: ut patet ex his quae dicta sunt supra, dist. 1. Loquimur enim modo de eo quod est sacramentum tantum, sed contritio non est huiusmodi, ergo non est de integritate sacramenti; non est ergo pars intrinseca sacramenti poenitentiae, sed praerogitur necessario ad hoc quod poenitens sit dispositus ad suscipiendum effectum sacramenti, qui sunt gratia & remissio peccati mortalis: quia nullum peccatum potest remitti quando voluntas manet in eo, voluntatem autem recedere ab eo quod prius volebat, est displicere ei quod prius placebat, in qua displicentia dolor contritionis consistit. Et ideo contritio requiritur tanquam necessaria dispositio poenitentis, & non tanquam pars intrinseca sacramenti. Idem patet de satisfactione, quia deficiente aliquo quod est de necessitate sacramenti frustratur totum sacramentum: sed si aliqui non exolvant poenam in confessione sibi iniunctam, nihilominus fuit prius verum sacramentum, ergo satisfactio non est de intrinseca sacramenti poenitentiae tanquam pars: sed sicut contritio praerogitur tanquam dispositio poenitentis, sine qua effectum sacramenti non reciperet, sic satisfactio communicatur tanquam operatio sine qua fructus sacramenti in impoenitente non remaneret. Patet ergo quod contritio & satisfactio non sunt partes poenitentiae proprie loquendo. Si vero pars sumatur large pro omni eo quod requiritur ad debitam confessionem, siue antecedenter, siue consequenter, sic contritio & satisfactio possunt dici partes poenitentiae.

5 Et secundum hoc argumenta ad utrumque partem procedunt vis suis: quia duo probant quod contritio & satisfactio non sunt partes poenitentiae, proprie loquendo de parte.

6 Argumentum vero in oppositum probat quod sunt partes: accipiendo partem pro quocumque quod requiritur ad poenitentiam antecedenter, vel consequenter, quorum utrumque concessum est.

QUESTIO SECUNDA.

Vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali.

Tho. 3. q. 87. ar. 4. & infra. d. 21. q. 2.

Secundo quaeritur vtrum peccatum veniale possit remitti sine mortali. Et videtur quod sic, quia peccatum mortale potest dimitti sine veniali, ergo veniale potest dimitti sine mortali: consequentia patet per simile. Antecedens vero de se patet, quia poenitentia quae est de mortali non necessario delet omnem culpam venialem.

2 Item veniali peccato debetur poena finita, sed illam potest homo solvere existens in peccato mortali, ergo potest de veniali peccato satisfacere.

3 IN contrarium est quod dicit Greg. quod peccatum veniale obscurat mentem, sed mortale obtenebrat mentem. Sed obscuritas non remouetur nisi per lucem, lux autem spiritualis est gratia quae etiam peccatum mortale delet, ergo veniale non potest dimitti sine mortali.

4 RESPONSIO. Peccata quae non habent connexionem ex aliqua parte possunt remitti vni sine altero quae autem habent connexionem non possunt remitti sine invicem, ergo cum venialia nulla inter se connexionem habeant ex parte conversionis propter diversitatem materiae

circum quam sunt, nec ex parte aduersionis, quia gratiam non tollunt, ideo quodlibet veniale potest tolli sine altero. Mortalia vero ex parte conversionis connexionem non habent, sed ex parte aduersionis ea habent, quia quodlibet eorum prius gratiam si eam inueniat, nec remittitur sine collatione novae gratiae: propter quod vnum peccatum mortale non potest remitti sine altero. Qualis autem sit connexio inter veniale & mortale dubitatur ad praesens, & de hoc est duplex modus loquendi.

5 Primus est, quod peccatum mortale potest dimitti sine veniali, licet non possit fieri e converso. Cuius ratio est duplex. Prima quia in per se ordinatis remoto priori remotus posterior, nec posterior restituitur nisi priore restituito: seruo autem charitatis cui opponitur veniale est posterior charitate cui opponitur mortale, ergo quoad charitatem non restituitur, nec seruo charitatis restitui potest, sed manente peccato mortali charitas non restituitur: ergo nec seruo charitatis. sed in hoc consistit dimissio peccati venialis, sicut in reparatione charitatis consistit dimissio peccati mortalis, ergo veniale non potest dimitti sine mortali. Secunda ratio est: quia poena non est apud Deum satisfactoria, nisi quatenus acceptatur, sed ab homine qui est in peccato mortali quicquid fiat, non acceptatur a Deo, quum sit inimicus eius, ergo non est satisfactorium pro aliquo peccato quantumcumque leui vel veniali.

6 Alius modus dicendi est, quod peccatum veniale potest dimitti sine mortali. Cuius ratio est duplex. Prima est, quia differt peccatum mortale a veniali, eo quod in mortali sunt tria, scilicet culpa quae consistit in deordinatione actus, offensa quae consistit in priuatione gratiae (non enim Deus dicitur offendi a peccatore secundum affectum, sed secundum effectum in quantum prius peccator gratiam habebat ad amicum). Tertium est poena aeterna quae peccato mortali debetur. Propter quod ad remissionem peccati mortalis requiritur reordinatio voluntatis pro contritione contra culpam, restitutio gratiae contra offensam, & commutatio poenae aeternae in temporalem. Sed in peccato veniali est quaedam culpa propter deordinationem actus, sed non est ibi offensa praedicta modo accepta, quia peccatum veniale de se non tollit gratiam, & est ibi poena debita, sed finita: igitur ad dimissionem eius solum requiritur reordinatio voluntatis pro debita displicentia eius quod indebitum placuit, & solutio poenae finitae, non autem restitutio gratiae, quae non est amissa ratione peccati venialis, sed haec possunt fieri ab homine existente in peccato mortali, ergo &c.

7 Secunda ratio est, quia ponamus quod puer non baptizatus existens in originali quando venit ad aetatem in qua primo potest peccare peccet venialiter, & statim moriatur, aut puniatur in inferno pro peccato veniali: poena finita vel infinita: si finita, fortiori ratione potuit ea in presenti vita solvere si vixisset non obstante peccato originali, cum quo non fiat gratia. Si infinita, videtur inconueniens, cum secundum taxationem diuinam peccato veniali non debeatur nisi poena finita. Forte dicitur quod puer veniens ad aetatem in qua peccare potest, nunquam peccat prius venialiter, sed mortaliter. Sed hoc est manifeste falsum in pueris tam baptizatis quam non baptizatis. Nulla enim sunt delicta puerorum quae ab omnibus reputantur venialia antequam aliquis iudicet eos peccasse mortaliter.

8 Potest etiam addi tertia ratio, quae talis est: secundum omnes per opera bona facta extra charitatem meretur aliquis saltem de congruo aliquod bonum temporale, ut patuit in praecedente distinctione, sed expiatio poenae temporalis debita peccato veniali est quoddam bonum temporale, ut patuit in praeced. dist. ergo per opera bona facta extra charitatem potest aliquis mereri apud Deum expiationem talis poenae, & sic existens in peccato mortali poterit per aliqua bona facta poenalia satisfacere de poena peccato veniali debita.

9 Primus istorum modorum est communior, sed secundus est probabilior, quod patet per rationes primi modi discurrendo. Ad primum quum dicitur quod peccatum mortale opponitur charitati, veniale autem seruo charitatis: dicendum quod ex neutra parte est oppositio formalis, quum enim utrumque peccatum tam veniale quam mortale consistat in deordinatione actus, utrumque tantum opponitur reordinatio

natio actus formaliter; charitas autem vel feruor charitatis nulli eorum opponitur formaliter, sed charitas confectiue opponitur peccato mortali, quia non stat cum deordinatione actus peccati mortalis; feruor autem charitatis non opponitur peccato veniali nec formaliter, vt dictum est, nec cōsecutiue, quia cū peccato veniali stat charitas, & feruor charitatis, feruor enim charitatis, aut intelligitur intentio charitatis quantum ad habitum, & iste nunquam minuitur per quodcumq; peccatū, vt in præcedentibus dictum est; aut intelligitur de intentione charitatis quantum ad actum, & talis feruor non opponitur veniali, quin cum tali feruore possit peccatū veniale manere nec talis feruor sufficit ad deletionē peccati venialis sine aliqua displicentia vel contritione, sola autē displicentia vel contritio sufficit ad deletionem peccati venialis sine tali feruore. Et ideo minor propositio prædictæ rationis falsa est.

10 Ad secundū ratiōē dicendum q̄ aliquid potest esse acceptum Deo dupliciter. Vno modo tanquā remunerandum vitæ æternæ, & talis acceptatio nō est nisi per gratiā. Alio modo potest aliquid esse acceptū Deo tanquā remunerabile aliquo bono temporali; & sic bona facta extra charitatem sunt Deo accepta. Et quia carere malo habet rationē boni, ideo bona facta extra charitatē sunt à Deo accepta non solum ad adipiscendū aliquod bonum temporale, sed etiam ad expiationē pœnæ temporalis peccato veniali debite. Et in hoc est eua curatum totū fundamentum alterius opinionis, & solutio quā dant ad primam rationem pro secunda opinione positam. Ex hoc enim solo dicitur veniale non posse dimitti sine mortali, quia nihil potest esse Deo acceptum sine gratia, quod non est verum (vt dictum est) nisi de sola acceptatione ad meritum vitæ æternæ. Fingunt etiam isti quōd puer veniens ad ætatem in qua potest peccare, nunquam peccat primō venialiter, sed mortaliter, quod est manifestē falsum in pueris tam baptizatis quam non baptizatis. multa enim sunt delicta puerorum quæ omnia reputantur venialia, antequam aliquis iudicet eos peccasse mortaliter.

11 AD rationem principalem quæ videtur esse cōtra secundum modum, dicendum est quōd peccatum veniale non obscurat per diminutionem luminis gratiæ, vel charitatis, quia secundum omnes licet gratia & charitas possint augeri, non tamen possunt diminui; & ideo nō oportet quōd venialia dimittantur per intentionem luminis gratiæ & charitatis, dicunt tamen obscurare, & non tota liter obtenebrare. Quia quum omne peccatum mortale fiat ex defectu luminis rationis, minor defectus est in commissione peccati venialis, propter quod dicitur obscurare, quam in commissione peccati mortalis, quod dicitur obtenebrare.

QVÆSTIO TERTIA.

Vtrum circumstantiæ possunt mutare speciem peccati vel eam intendere seu minuere.

Tho. 2. 2. q. 7. c. q. 13. ar. 10.

Tertio queritur de circumstantiis peccatorum. Et primo vtrum circumstantiæ possint mutare speciem peccati, vel eam intendere, seu minuere. Et arguitur q̄ non, quia species rei nō potest variari, nisi per illa quæ sunt rei intrinseca, augmentum etiam vel diminutio cuiuslibet forme attenditur secundum ea quæ sunt forme intrinseca, vt patuit in .i. lib. distin. 15. Sed circumstantiæ non sunt intrinsece actui, quia iam non essent circumstantiæ, quum circumstare sit stare circa rem, & non intra, ergo nullæ circumstantiæ possunt speciem peccati mutare, vel augere, vel minuere.

2 Item sicut circumstantiæ malæ cōcurrunt ad actum peccati, ita circumstantiæ bonæ ad actum virtutis, sed circumstantiæ bonæ nō variant neq; mutant actum virtutis, ergo nec circumstantiæ malæ actum peccati.

3 IN contrarium arguitur, quia vnumquodq; potest variari, augeri, vel minui, secundum variationē, augmentum, vel diminutionem suæ causæ, sed circumstantiæ malæ, sunt causa peccati, dicte Dioniso, quia malum est ex particularibus defectibus, ergo per circumstantias possunt peccata variari, augeri, vel minui.

4 **RESPONSIO.** Circa quæstionem istam videntur

da sunt duo. Primum est, quid sit circumstantia. Secundum est, qualiter se habeant circumstantiæ ad peccatum.

5 **QVANTVM** ad primum sciendū quōd nomē circumstantiæ videtur esse tractum ex his quæ inueniuntur in loco & quantitatis corporalibus ad actus morales. Illa enim dicuntur circumstare corpus existens alicubi, quæ nō sunt ei intrinseca, & tamen ipsum aliquo modo attingūt. Similiter in actibus, illa dicuntur circumstare quæ nō sunt de essentia actus, sed ei accidunt siue subiectiue vt modus agendi, siue extrinsecē vt locus, tempus, conditio personæ agentis, vel materia circa quam est actio, & finis & similia: quicquid igitur non pertinet ad substantiam actus prout est in specie naturæ, & tamen aliquo modo concernit ipsum actum, dicitur circumstantia eius.

6 Quantum ad secundum sciendū est quōd triplex est modus circumstantiarum, quæ dā enim sunt quæ secundum se important conuenientiam vel disconuenientiam ad rectam rationē, sicut quōd res aliena accipitur de voluntate domini, vel præter eius voluntatem: prima enim circumstantia concors est rationis, sed secunda à ratione discordat, sic etiam quōd res accepta præter voluntatem accipitur de loco sacro directē est cōtra rationem propter reuerentiam sacri loci. Aliæ sunt circumstantiæ quæ de se non important aliquam conuenientiam, vel disconuenientiam ad rectam rationem, important tamē supposito quodam alio: sicut accipere rem alienam in quāitate magna vel parua secundum se non discordat à ratione, supposito tamen quōd indebitē accipitur, puta furto, vel rapina maiorem disconuenientiam includit acceptio rei alienæ in magna quantitate quam in parua, sed non aliam in specie. Aliæ verō sunt circumstantiæ, quæ nec de se nec quocumque supposito includunt disconuenientiam ad rectam rationem, nec inclusam minuunt vel augmentant, sicut quōd res aliena accipitur manu dextra, vel sinistra.

7 His suppositis dicendum est quōd circumstantiæ primi generis ponunt in actu rationem peccati. Et secundum multitudinem earum est in actu eodem multitudo peccatorum sicut in acceptione rei alienæ ponit speciem peccati quod accipitur clam vel per violentiam, quia primo modo est furtum. Secundo modo rapina. Si etiam accipitur furto vel rapina de sacro loco non solum est furtum vel rapina, sed sacrilegium. Et sic sunt plura peccata & non vnum tantum. Cuius ratio est, quia vbicumq; in actu vno sunt plures defectus vel difformitates quarum vna non est per se determinatiua alterius, ibi sunt plura peccata. Sed in re furtiue, vel violentè accepta in sacro loco sunt plures difformitates quarum vna non est determinatiua alterius, ergo ibi sunt plura peccata. Maior patet, quia formalis ratio peccati consistit in hoc quōd non conformatur recte rationi; & talis inconformitas vocatur de factus, vel difformitas actus moralis. Minor patet, quia in furtiua acceptione rei alienæ de sacro loco est duplex difformitas, vna quia accipitur res præter voluntatem domini. Alia irreuerentia sacri loci qui habet immunitatem & vna non est determinatiua alterius per se, quia potest fieri furtum sine irreuerentia sacri loci. Et potest fieri irreuerentia sacro loco præter furtum, propter quod in sacraligio tali non videtur esse vnum peccatum tantum sed duo. Et idem intelligendum est in omnibus aliis peccatis quando in actu vno sunt plures circumstantiæ malæ, quarum vna non est determinatiua alterius. Et sic patet qualiter circumstantiæ primi generis se habent ad actum.

8 De circumstantiis autem secūdi generis qualiter se habeant ad actum & saltem de his quæ secundum se non includunt conuenientiam vel disconuenientiam ad rectam rationem, sed solum quodam alio supposito patet quōd non ponunt in actu nouam speciem peccati, sed solum in eadem specie augment culpam vel minuunt, quod patet ex ipsis terminis: quia quod non importat de se difformitatem sed importatā auger vel minuit non ponit speciem peccati, sed postquam auger vel minuit, sed difformitates huius generis sunt huiusmodi, vt patet ex præcedentibus, ergo &c. Circumstantiæ autem tertii generis nec ponunt in actu speciem peccati, nec postquam auger vel minuunt. Cuius ratio est, quia nullam differentiam habent ad rectam rationem secundum bonum vel malum, nec secundum se vt ponant notā speciem peccati, vt circumstantiæ